

Beleving van het Koninklijk Huis

Focusgroepen onder burgers

In opdracht van:

De Rijksvoorlichtingsdienst

Uitgevoerd door:

Elmara Bemer en Judith ter Berg

Kantar Public

Amsterdam, 15 juni 2018

projectnummer: H5098

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Onderzoeksopzet	4
3	Resultaten	5

1 Inleiding

In opdracht van de afdeling Communicatie Koninklijk Huis van de Rijksvoorlichtingsdienst heeft Kantar Public onlangs een kwalitatief onderzoek uitgevoerd.

De afdeling Communicatie Koninklijk Huis verzorgt de communicatie over en begeleiding van de publieke optredens van het Koninklijk Huis in binnen- en buitenland. Om haar communicatieadvies te kunnen onderbouwen, is onderzoek nodig naar de beleving van het Koninklijk Huis onder het Nederlandse publiek. Het doel van het onderzoek is om kennis en sentimenten over het Koninklijk Huis in kaart te brengen en te toetsen en richtte zich met name op de Koning en daarnaast op de Koningin en het Koningspaar.

De centrale vraag van het onderzoek luidt als volgt: *Welke kennis is er, en welke sentimenten leven er onder het Nederlands publiek over het Koninklijk Huis?*

Deze vraag valt in de volgende onderzoeksvragen uiteen:

- Wat is volgens Nederlanders de taak van de Koning? Wordt de kernboodschap herkend? Weet men wat de Koning (en Koningin) doen?
- Wat vinden Nederlanders van de Koning? Hoe komt hij over? Welke kwaliteiten/valkuilen worden hem toegedicht?
- Wat willen Nederlanders weten over de Koning (en de Koningin)?

2 Onderzoeksopzet

Er zijn twee focusgroepen uitgevoerd met burgers: een groep met 'jongere' burgers en een groep met 'oudere' burgers. Verder zijn ze als volgt opgebouwd:

Groep 1 met 8 respondenten – leeftijd (35-70 jaar)

- spreiding op opleiding (MBO 2-3 t/m WO)
- spreiding op geslacht
- spreiding op woonplaats (Amersfoort en omgeving)
- spreiding op waardering voor het Koninklijk Huis
- 1 burger met een migratieachtergrond

Groep 2 met 8 respondenten – leeftijd (18-34 jaar)

- spreiding op opleiding (MBO 2-3 t/m WO)
- spreiding op geslacht
- spreiding op woonplaats (Amersfoort en omgeving)
- spreiding op waardering voor het Koninklijk Huis
- 2 burgers met een migratieachtergrond

De respondenten zijn verhoudt uitgenodigd door een gespecialiseerd selectiebureau. Het bureau hanteerde daarbij een selectievraag om zo een brede selectie van respondenten samen te stellen. Het ging om de volgende selectievraag: geef op een schaal van 1 t/m 10 aan hoeveel waardering u heeft voor het Koninklijk Huis. Burgers die de uiterste antwoorden hebben gegeven zijn uitgesloten van onderzoek. Om de meest natuurlijke en spontane reactie van respondenten te krijgen is het onderwerp van het onderzoek vooraf niet bekend gemaakt. Bij de werving en selectie is daarom - naast de waardering voor het Koninklijk Huis - ook gevraagd naar de waardering voor: het onderwijs, de zorg, de Nederlandse regering en de persoonlijke vrijheid in Nederland.

Het onderzoek vond plaats in Amersfoort op dinsdag 20 maart 2018.

3 Resultaten

Associaties met Koning Willem-Alexander

Het merendeel van de eerste associaties van burgers met Koning Willem-Alexander zijn positief van toon. De associaties die men heeft genoemd zijn te vangen in een aantal categorieën:

- *persoonlijkheid en type persoon*: intelligent, vriendelijk, enthousiast, sympathiek, ondeugend, sociaal, houtherig, Prins Pils, statig, keurig, open, humor en sport liefhebber.
- *rollen en verantwoordelijkheden*: vertegenwoordiger, staatsbezoeken, vader des vaderlands, man van Máxima, waterbeheer, ceremonies, officiële openingen en piloot.
- *de manier waarop de Koning invulling geeft aan de rol*: minder statig dan Beatrix (*"Hij is een man van het volk, voor en met het volk. Beatrix was statiger"*), minder protocollair (*"Hij zegt wat hij denkt en stapt uit het protocol"*), gaat met zijn tijd mee (*"hij is actief op sociale media"*), spreekt wat onhandig, zichtbaar, betrokken, een van ons, een mens onder de mensen. (*"Hij is de Koning die hij moet zijn in plaats van wie hij wil zijn."*)
- *familie en omgeving*: Claus, Beatrix, Máxima en Amalia, broer (en het ongeluk), Wassenaar.
- *waarde van de Koning*: Nederlandse identiteit, verbinding, vaste vertegenwoordiger, roept op tot saamhorigheid.
- *beeldbepalende gebeurtenissen*: Koningsdag, kersttoespraak, Elfstedentocht, Willie filmpjes.
- *oordeel*: positief, iemand om trots op te zijn, keurslijf, mooi symbool voor Nederland.
- *kritische noten*: een enkeling noemt de kosten van het Koninklijk Huis.

Het beeld en de uitstraling van de Koning

- Men noemt overwegend positieve eigenschappen van de Koning en geeft vooral positieve omschrijvingen. Positieve eigenschappen die men noemt:
 - toegankelijk, open, bereikbaar en benaderbaar
"Vergeleken met het Britse Koningshuis is hij zeker benaderbaar. Met Koningsdag loopt hij gewoon tussen de mensen."
"Hij heeft een open karakter, gaat met iedereen in gesprek."
 - betrokken en geïnteresseerd
"Hij is geïnteresseerd in de onderwerpen, waarvoor hij voor komt."
"Waar hij ook is, hij is oprecht geïnteresseerd."
 - enthousiast, gepassioneerd, sportfan en spontaan
"Met NL doet gaat hij een wedstrijd aan met Máxima, met pannenkoeken."
 - gewoon en normaal, losser dan Koningin Beatrix.
"Heb het gevoel dat ik hem in de AH zou kunnen tegenkomen."
"Ik kan me meer binden aan Koning Willem-Alexander."
"Doordat hij zich kwetsbaar en oprecht opstelt zien mensen hem als iemand van ons. Hij staat niet boven ons, maar tussen ons."
 - intelligent, sympathiek en vriendelijk
"Vriendelijk, dat idee heb ik door de interesse die hij toont en praat en lacht met mensen."
 - eigentijds, progressief en open voor verandering
"Hoe hij in het Europese Parlement een toespraak hield en met homorechten bezig is."

“Hij gaat naar Armin van Buuren en doet aan sociale media.”

- oprecht en ‘echt’

“Hij is zichzelf. Beatrix is een autoriteit en straalde ze ook uit. Hij heeft een bepaalde functie, maar daar houdt het ook bij op. Het is ook gewoon een man.”

“Oprechtheid zag ik bij overlijden van zijn broer.”

“En met MH17”

- rechtvaardig

“Hij neemt een standpunt in, dingen waar hij het niet mee eens is. Zoals hij deed tijdens de kersttoespraak over wat er gebeurt op sociale media. Hij is goed in zijn gevoel beschrijven en keurt dingen af.”

- humor en gezinsmens

“Ik denk dat hij wat losser is als vader, met humor en dat Máxima van de regels is en wat strenger.”

“Ik denk dat het een goede kerel is en een lieve vader.”

- De filmpjes van LuckyTV worden meerdere keren genoemd door de burgers. Deze dragen zo gezegd op een positieve manier bij aan de uitstraling van de Koning.
- Minder positieve punten die men over de Koning spontaan noemt:
 - houterig
“Ook in zijn spontaniteit is zijn motoriek wat houterig”
 - onhandig met spreken en soms ongemakkelijk
“Hij oogt ongemakkelijk, kan niet zijn wie hij wil zijn, behalve bij sport, dan zie je hem echt.”
- Naast de eerder genoemde positieve beschrijvingen vindt men (bij navraag) dat de Koning dicht bij het volk staat. Dit blijkt onder andere uit het werk dat hij doet voor NLdoet en de manier waarop hij meeleeft bij sportwedstrijden. *“Bij NLdoet gaat hij echt naar mensen toe, staat naast je, zet zelf schep in de grond.”* *“Dat hij in Rotterdam ook gewoon de metro nam vind ik wel grappig.”*
- Ook is de Koning er voor alle Nederlanders. *“Je ziet ook foto’s dat hij op een woningwagenpark is, bij kinderen, bij ouders.”* *“Ze zijn op Sint Maarten geweest. (...) Dat hoort bij Nederland. Had het kwalijk gevonden als hij niet gegaan was.”*
- Men vindt het belangrijk dat de Koning vooral zichzelf blijft en ondanks dat hij soms wat houterig kan overkomen en in de beleving van mensen wat lastig spreekt in het openbaar, vindt men authenticiteit het allerbelangrijkste.

De activiteiten van de Koning

- Deelnemers, jong en oud hebben een vrij uitgekristalliseerd beeld van de taken en verantwoordelijkheden van de Koning. Ze kunnen veel noemen en benoemen zelf ook zijn vertegenwoordigende en verbindende rol. De aanmoedigende rol verwoorden ze niet als zodanig, maar wel aan de hand van zijn activiteiten, dus in die zin wordt deze rol wel onderkend.
- Men merkt ook op dat de Koning de afgelopen jaren is gegroeid in zijn rol en wil de Koning meegeven dat hij vooral moet doorgaan met de dingen die hij doet en de wijze waarop hij het doet. *“Hij is groeiende (...) Denk dat hij aan het leren is en dat hij een gunfactor heeft.”*
- De activiteiten die burgers noemen en de noemers waaronder men deze schaart:

- *vertegenwoordigend*: staatsbezoek, handelsmissies, aanwezigheid bij sportevenementen (Olympische spelen, WK en EK voetbal), relaties met andere landen, werkbezoeken en de voorbereiding daarop. *“Hij is het gezicht van Nederland.”*
- *ceremonieel*: Prinsjesdag, lintjes doorknippen, Nationale Dodenherdenking, lintjes uitdelen.
- *maatschappelijk*: activiteiten voor NLdoet, goede doelen zoals het Rode Kruis, waterbeheer (hoewel men niet zeker weet of hij daar nog wat mee doet), aanwezigheid bij culturele activiteiten (balletvoorstelling en Concert aan de Amstel), het Nationaal Schoolontbijt, waardering voor mensen uitspreken. *“In een bejaardentehuis of een basisschool, dat hij daar dan gaat kijken en zijn waardering uitspreekt voor hardwerkende mensen in de maatschappij.”* Men verwijst ook naar familieleden die zich inzetten voor bijvoorbeeld ALS of het voorlezen.
- *verbindend*: klaarstaan voor mensen bij (natuur) rampen (Sint Maarten), hij brengt mensen samen, betreft mensen met verschillende achtergronden, Koningsdag, Koningssspelen, de MH17 ceremonie en Kersttoespraak,
- *politiek en bestuurlijk*: gesprekken met Rutte en adviserende rol, het tekenen van wetten, benoemingen (ambassadeurs, commissaris van de Koning), installeren van het kabinet, baas van de regering (want het ontslag wordt bij de Koning ingediend.)

De waarde van de Koning

- De waarde van Koning Willem-Alexander is volgens burgers dat hij zorgt voor continuïteit in Nederland, in tegenstelling tot een President. En ook afgezet tegen ons kabinet dat elke vier jaar kan wisselen. Binnen deze context zorgt de Koning voor een stabiele factor. *“In Amerika hebben ze Obama gehad, dat is goed gegaan, en nu krijg je de volgende en hangt ons van alles boven het hoofd. Met een koning is er een constante. Ik denk dat we in onze handen mogen knijpen dat Nederland zo'n goed land is, doordat je de rust hebt.”*
- Daarnaast wordt de Koning gezien als een verbinder, die zorgt voor saamhorigheid. *“Kijk maar naar zijn verjaardag, die oproep ‘wie wil er bij zijn’ en dat hij het viert met gewone burgers. Dat is verbinding zoeken met burgers.”* *“Toen de kisten terugkwamen van MH17, dan is hij niet ceremonieel. Dan is hij een verbindende factor.”*
- De Koning draagt bij aan een gevoel van de Nederlandse identiteit. *“Het koningshuis is een stuk waarborging van onze identiteit, ook al worden we een groot Europa. Ik vind dat dat een functie heeft, we zijn allen één, maar ook Nederland.”* *“En Koningsdag. Je voelt je dan echt Nederlander. Iedereen in het Oranje.”*
- De Koning zet Nederland op de kaart, opent deuren en bouwt aan een netwerk. *“Hij gaat bijvoorbeeld ook veel naar China, dat doet niet elke president. Dat is een voordeel, hij bouwt een netwerk op.”* *“Voor zakenpartners gaan deuren open.”* *“Ik heb wel het idee dat doordat de Koning op Sint-Maarten is geweest, het daar in stroomversnelling is gekomen, qua hulp.”*
- De Koning kan af en toe een podium geven aan dingen die spelen in de maatschappij. *“Wat ik heel kenmerkend vond was tijdens de kersttoespraak, hij zei dat er een tweedeling begint te ontstaan in de maatschappij. Op dat moment sloeg hij de spijker op zijn kop!”* *“Hij mag wel laten weten wat hij van dingen vindt.”*

Invloed van de Koning

- Burgers geven aan dat ondanks dat de Koning politiek gezien geen invloed (meer) heeft, hij wel degelijk invloed heeft in het creëren van kansen voor het zakenleven in Nederland. En het aan de kaak stellen van gevoelige onderwerpen in het buitenland zoals mensenrechten bijvoorbeeld.
- Ondanks dat sommige burgers graag zouden zien dat de Koning zich iets vaker uitspreekt, begrijpen ze tevens dat hij neutraal moet zijn en boven de partijen staat. Men heeft oog en begrip voor de positie van de Koning. De Koning is in hun beleving deels gevangen in een keurslijf maar probeert daarbinnen wel gevoelige kwesties aan de orde te stellen en men waardeert het dat de Koning hier de grenzen opzoekt. *“Ik zou willen dat hij nog kritischer is, maar denk dat hij zo kritisch mogelijk is in de functie die hij heeft.” “Hij geeft ook aan dat hij met Poetin praat over dingen die kritisch zijn, over zaken die gevoelig liggen.”*

Kosten van het Koninklijk Huis

- Over het algemeen lijken de kosten, die het Koninklijk Huis met zich meebrengt, geen issue te zijn bij deze burgers. Het onderwerp kosten wordt door slechts één van de burgers spontaan ter sprake gebracht tijdens de discussies. Deze burger kaart aan dat de kosten hoog zijn. Voor de overige burgers blijkt het ook bij navraag geen onderwerp te zijn dat hen bezighoudt. Men maakt de vergelijking met het presidentschap en schat in dat dit niet minder kosten met zich meebrengt en wellicht zelfs meer. *“Wat denk je dat Trump kost?”* Wat ook een rol lijkt te spelen is dat de rol van Koning of Koningin als een niet te benijden positie wordt gezien. *“Amalia kan niet kiezen, ze wordt Koningin. Ja, dan heb je geld. Maar je moet ook beveiligd worden. Dan denk ik wat verschrikkelijk.”*

De rol van Koningin Máxima en het gezin

- Koningin Máxima heeft volgens burgers een belangrijke aanvullende rol ten opzichte van de Koning. *“Ik vind ze elkaar heel goed aanvullen.” “Ze zijn complementair, Yin en Yang.”* Koningin Máxima heeft een positieve invloed op de Koning volgens burgers. *“Als hij in haar gezelschap is, is hij heel ontspannen.”* Dat de Koningin een belangrijke rol heeft naast de Koning blijkt ook uit het feit dat de Koningin regelmatig wordt genoemd in het gesprek over de activiteiten van de Koning. *“Hij zet zich vaak in voor goede doelen, samen met Máxima ook.” “Máxima doet ook veel voor vrouwenrechten, dan doe je haar te kort als je dat aan Willem-Alexander plakt.”* De Koning en Koningin hebben het goed samen en dat stralen ze ook uit volgens burgers. *“Ik heb het idee dat ze oprecht van elkaar houden. Dat is fijn en knap dat je elkaar zo vindt als kroonprins en een dame ergens in Argentinië.”*
- Koningin Máxima heeft veel dezelfde activiteiten als de Koning, zoals maatschappelijke activiteiten en buitenland bezoeken. Daarnaast heeft Koningin Máxima ook haar eigen werkzaamheden en dit wordt gewaardeerd door burgers. Onderwerpen waar zij zich volgens men mee bezighoudt: kinderen, onderwijs, financiële opvoeding, microkrediet en vrouwenrechten. *“Als ze (de Koning en Koningin) op staatbezoek zijn dan gaat Máxima naar een dorpje waar zij een project heeft.”*
- Koning Willem-Alexander heeft naast de taak als Koning, volgens burgers ook nog de rol van vader. Die hij in hun beleving goed vervult. *“Ik denk dat hij zijn kinderen wel leuk opvoed. Dan ga ik*

uit van het interview op tv. Niet overdreven van we hebben veel geld. maar het tweedehands meubeltje van mama en papa krijgen, zoals wij dat ook doen. Gewoon.” “Lijkt me een lieve man voor zijn kinderen.”

Interesse en informatiebehoeften

- Over het algemeen hebben mensen het gevoel dat ze voldoende weten over de activiteiten van de Koning. *“Aangezien we met z'n allen best wel wat van zijn activiteiten weten betekent dat hij goed zichtbaar is.”* Enkele mensen zouden wel meer willen weten, bijvoorbeeld over de Staatsbezoeken. *“Uit nieuwsgierigheid zou ik wel weten wat er dan besproken wordt bij een staatsbezoek.”* Een enkele burger spreekt de wens uit een inzicht te krijgen in ‘De week van de Koning’. *“Een week meelopen, wat doet hij allemaal, dan krijg je een indruk van dat is zijn week. En dat hoeft niet de huiselijke kring, maar wat doet hij op zijn werk.”* Ook geven meerdere mensen toe dat ze wel nieuwsgierig zijn naar het privéleven van de Koning.
- Hoewel er een behoefte lijkt te zijn aan een inkijkje in het dagelijkse leven van Koning en zijn gezin, vindt men het bovenal terecht dat het gezin van de Koning wordt afgeschermd. Men heeft er begrip voor dat ze als burgers minder zien dan zij wellicht zouden willen. Ook geeft men aan dat een bepaalde schaarste aan informatie (een stukje afstand) juist goed is voor de statuur van het Koningschap. Het gaat volgens burgers om de juiste balans, die er nu lijkt te zijn. *“Ik vind dat ze een normaal leven moeten kunnen leiden.” “Willem-Alexander heeft redelijk normaal kunnen opgroeien en ik denk dat hij dat voor zijn kinderen ook wil.” “Privacy is normaal (...) Ze staan toch al genoeg in de spotlights.”*
- Het merendeel van de burgers geeft aan niet op zoek te gaan naar informatie over de Koning en het Koninklijk Huis, maar deze tegen komen tijdens het kijken van het Journaal en het lezen van de krant. Ook het programma Blauw Bloed wordt genoemd en het tijdschrift Vorsten. *“Het gaat ook wel vaak over uiterlijk, welke jurk en zo. Maar dat vind ik wel leuk.”* Ook LuckyTV wordt genoemd als informatiebron, vooral voor jongeren. *“Ik denk dat LuckyTV voor jongeren een grote bron is van informatie, wat natuurlijk geen informatie is. Als hij ergens is geweest is, kun je de klok er gelijk op zetten dat het volgende dag op internet te zien is. Denk dat veel mensen het niet op het nieuws hebben gezien.”*
- Een aantal jongeren in de groep is bekend met het Instagram account van het Koninklijk Huis en noemt deze ook bij naam. Deze jongeren hebben het gevoel dat er een heel team betrokken is bij het account en ze daardoor niet de dingen zien die ze willen zien. *“Heb Instagram een tijdje gevolgd, maar toen dacht ik, vind ik dit nou echt interessant? Het is alsnog heel afstandelijk”.* Burgers hebben überhaupt het gevoel dat er een strakke regie wordt gevoerd op wat er wel en niet naar buiten komt van het Koninklijk Huis. En soms is dit volgens hun te veel geregisseerd. Dit straalt echter niet negatief af op de Koning.